Štev. 10. V Ljubljani, 21. maja 1915. LV. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 10·— K
pol leta . . . . 5·— „
četrt leta . . . . 2·50 „
posamezna številka po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadnijna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 4. junija 1915.

Pošljite zaostalo naročnino! — Širite in priporočajte naš list! — Pridobivajte mu novih naročnikov!

Še nekaj o malih narodih.

V zadnji številki smo na tem mestu priobčili izvajanja dr. Karla Kramaža, ki se tičejo bodočnosti malih narodov. — O pravu malih narodov so te dni objavili svetovni listi nekaj opazk izpod peresa slavnega F. Nansena, ki so toliko zanimivejše, ker veljajo prav posebno še za naš slovenski narod. Zato se nam zdi umestno, da s temi opazkami seznanimo svoje čitatelje.

F. Nansen govori: Mali narodi, ki so pripomogli umskemu in kulturnemu razvoju človeštva, imajo pravico do hvaležnosti s strani vsega človeštva. Govore nekateri, da morejo biti mali narodi s svojim samostojnim intelektualnim življenjem zapreka razvoju velikih narodov. Nekateri gredo tako daleč, da iščejo tudi v biologiji (življenjeslovje) dokazov za to, da imajo veliki narodi pravico, da pogoltnejo male. Kaka zmota! Biološka formula kaže samo to, da za evolucijo življenja sposobnejša bitja morejo preživeti manj sposobna. Gre torej za vrednost in ne za množino. V državi kakor v ljudski družbi se upošteva vrednost državljana in ne njihova materialna moč. Vsako narodnost treba ceniti po umskem in fizičnem razvoju njenih članov in ne po njenem številu. Hoteti uničiti male narode znači hoteti zagrešiti zločin, kakršnega svet še ni videl. Prav mali narodi najhitrejše sprejemajo sadove ljudskega duha. Res je, da zaradi vedno večjih komunkacijskih sredstev nastaja tendenca po uedinjevanju in skupljanju narodov. To je sicer dober, zdrav pojav, ali ne sme se pri tem misliti na uničenje originalnosti in posebnosti naroda. Tako stanje sveta, ako bi bila civilizacija enostvarna, monotona, ako bi imeli ljudje obličje samo enega vzorca, bi značilo propad vseh ljudskih posebnosti. Raznovrstnost, neenakost, množina, to so faktorji stvarjenja, evolucije, napredka. — In sama priroda ustvarja razne oblike v širokem prostoru. — Ako bi imelo človeštvo samo eno poreklo in bi bilo to edini izvor njegovega moralnega in duševnega dela, bi civilizacija zakasnela za tisoč let. V kako grozno mizerijo bi padlo človeštvo, ako bi imelo samo eno civilizacijo! Kako bi bili ubožni v duš. oziru, ako bi porabili ves čas za medsebojne borbe in medsebojno uničevanje! — Uničevanje možnosti, da se more vsak narod razvijati po svoje, vodi do neizmernih izgub za vse človeštvo. **Enako kakor vsak poedinec tako tudi vsak narod mora imeti vse pogoje za svoj svobodni razvoj...**

Ta kulturna načela morajo dobiti odmev in priznanje v vsem prosvetlenem svetu. Potem se nam ni bati za bodočnost slovenskega naroda!

Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem.

V 9. štev. »Učit. Tov. si je dovolil zopet nekdo malo obregniti se ob našo Zvezo. Vodstvo odklanja odločno vsak napad, ker si je v svesti, da je storilo glede sestave statistike učiteljev-vojakov svojo dolžnost, zakaj že 12. oktobra 1914 je v svoji V. okrožnici pozvalo vsa okr. učiteljska društva, naj pošljejo nemudoma statistiko učiteljev vojakov, je to zahtevo ponovilo v 42. štev. »Učit. Tovariša« l. 1914, v VI. okrožnici z dne 20. marca 1915 in zopet v »Učit. Tovarišu« štev. 6. dne 26. marca 1915. Ali to ni dovolj?!

Vodstvo si je tedaj vzelo »čas« ter porabilo »sredstva«, da bi sestavilo in objavilo imenovano statistiko, in sicer, ker bi ta ne le zanimala vse tovariše, ampak tudi pokazala, koliko žrtvuje učiteljstvo v obrambo domovine. — Pisec naj se boljše informira in skrbneje prebira naše glasilo, potem bo vbodoče lahko obrnil pušice na pravo mesto. Kaj pa poreče k temu, da se je odzvalo nabiranju v sklad za obitelji učiteljev vojakov komaj 5 okrajev? Kaj poreče k temu, da je 28% spodnještajerskega učiteljstva še vedno izven organizacije?*)

Na podlagi vposlanih poročil in časniških beležk objavimo lahko sledeče: Okr. Ljutomer: 1. Anton Štefancjoza, učitelj, Sv. Duh, ranjen. 2. Velnar Jože, učitelj, Cezanjevci, ujet. Slov. Bistrica: 3. Krotky Sebastjan, učitelj, Poljčane, mrtev. Laško: 4. Lavbič Valentin, učitelj, Trbovlje, mrtev. 5. Jurko Vitko, učitelj, Dol, odlikovan z zlato hrabr. svetinjo. Celje: 6. Žagar Franc, učitelj, Celje, ranjen. 7. Žagar Josip, učitelj, Celje, bolan na koleri. 8. Hrnko Jakob, učitelj, Dramlje, umrl v Gradcu v bolnici. 9. Vizjak Adolf, učitelj, Ljubečno, ranjen. 10. Sevnik Julij, učitelj, Dramlje, pogrešan. Šmarje - Rogatec: 11. Blazinšek Henrik, učitelj, Zibika, padel ali ujet. Kozje: 12. Ličar Ivan, okr. pomož. učitelj, umrl. 13. Firm Štefan, nadučitelj, Olimje, težko ranjen. Konjice: 14. Schell Hinko, nadučitelj, Žreče, ranjen. Ptuj: 15. Novak Ivan, učitelj, Sv. Marjeta, ranjen. 16. Lassbacher Ernst, učitelj, Cirkovci, ranjen. 17. Klenovšek Henrik, učitelj, Nova cerkev, ranjen. Šoštanj: 18. Stopar Vinko, učitelj, Sv. Ilj, ranjen in odlikovan.

Da sestavimo celotno statistiko, prosimo, naj nam pošljejo še sledeča društva zahtevane podatke: Brežice, Konjice, Vransko, Šoštanj in Sv. Lenart. Vsa društva pa prosimo, da dopolnijo poslane nam statistike, ker sedaj je povsod stanje drugačno ter je mnogo tovarišev na novo vpoklicanih.

Da se ne izgubi nič časa, naj društva statistične podatke pošljejo naravnost Zvezinemu tajniku pod naslovom: Ivan Tomažič, nadučitelj, Stara cesta, pošta Ljutomer.

Zaeno se vsa okrajna učiteljska društva pozivljajo, da se ali sama ali potom svojih učiteljskih zastopnikov obrnejo do svojih okrajnih šolskih svetov, da ti v vsakem posameznem slučaju takoj izvrše odlok c. kr. deželnega šolskega sveta, nahajajoč se v 4. kosu »Naredbenega lista« z dne 15. februarja 1915, št. 21, kjer se okrajnim šolskim svetom nalaga, da obvestijo deželni šolski svet o učnih osebah, ki so na bojišču padle ali bile zaradi hrabrosti odlikovane. Mogoče je namreč, da nekateri okrajni šolski sveti te svoje naloge ne izvrše, zakaj doslej je bil v »Naredbenem istu« omenjen samo 1 slovenski odlikovani učitelj. **Vodstvo.**

*) Naš dopisnik ni imel namena, da bi kritikoval vodstvo Zveze. Napisal je pač notico v dobri veri, da nikomur nič žalega ne stori in da je točnost v takih zadevah težko in zamudno delo. Prizadevanju vodstva Zveze gre vse priznanje. S tem bodi zadeva poravnana.
Uredn.

Agitirajte za svoje glasilo! Pridobivajte mu novih naročnikov!

LISTEK

Fran Erjavec:

Odhod.

»Torej, gospod učitelj, pa pridem jutri zjutraj zgodaj z vozom. Res, kdo si bi mislil, da boste morali tudi vi. Pa saj se kmalu vrnete, oh, ko bi se še naš Janez! Pa on že leži mrtev v Karpatih, nikdar več ga ne bom videl, nikdar! Ostanite z Bogom, torej jutri zjutraj...«

»Da, jutri, Močnik, pridite zgodaj, da ne zamudiva«.

Štefan Krtina je sedel nazaj na posteljo in zasledoval goste oblačke dimu, ki so se počasi dvigali proti stropu, zunaj je pa narahlo rosil dež. Trudnega jesenskega popoldneva je bilo.

»Torej jutri,« je govoril sam pri sebi, »jutri odidem. Dali mi bodo puško, bajonet, tornistro in vse, kar je treba. Bom eden izmed stotisočev, številka v tej ogromni vrsti. Končno je vse to vendar tako strašno zanimivo in obenem tako čudovito enostavno, pretresljivo in globoko za posameznika, samo ob sebi umljivo v celoti. Pride poziv, v naglici urediš svoje stvari, se poslovíš in greš. Nihče ne vpraša kam, ne zakaj, nihče se ne pomišlja, čeprav se mu trga srce. Kako se pravzaprav imenuje tista nevidna moč, ki me kliče, ne, ki mi ukazuje, da moram zapustiti vse, kar mi je ljubo in drago? Kako se imenuje tista strašna sila, ki je ugrabila stotisočim sinove in može, ki je provzročila, da plaka milijone sirot? Kako se mi je stisnilo srce, ko vprašam vzadnjič v šoli Rozalko: »Zakaj nimaš zvezka?«

»Nisem imela denarja.«

»Zakaj nisi rekla atetu?«

»Je odšel na vojno...«, je odgovorila komaj slišno; vame se je uprlo dvoje velikih nedolžnih očesc, tako presunljivo me je gledala, in po ličecih so ji pritekle solze. Sramoval sem se samega, sramoval sem se svojega barbarstva. Danes šele pravzaprav čutim, kako jako ljubim to pisano družbo mladih srčec, ki se je zbrala vsako jutro pred menoj. Tanke, goste vezi so me sklenile s temi otročiči, živim z njimi, trepetaje spremljam vsak njihov korak, vsak dih. Vsak mi je enako drag, vsak enako ljub in težko jih prepuščam svojemu nasledniku. Solze so mi stopile v oči, ko so mi podajali dopoldne svoje ročice v slovo, vsakega posebe bi rad stisnil na srce in prosil odpuščanja za vsako neprijazno besedo, za vsak nemil pogled. Razkropili so se, in jaz odhajam, a vendar bi jim rad povedal še toliko, česar mi je polno srce. In če se ne vrnem, ali me bodo pozabili?... Ne, ne, ni mogoče, vsaj ta ali oni se me bo semtertja spomnil in zavedel, da sem ga ljubil...«

Zunaj je vedno gosteje naletaval dež, tih polmrak je dremal v samotni sobi učitelja Štefana Krtine. Ker je bilo to njegovo prvo mesto, je bila opremljena prav skromno. V kotu je stala postelja, sredi sobe miza, med oknoma pisalna miza, ob steni pa dve omari, ena za obleko, druga za knjižnico. In vendar mu je bil to dom, pravi dom, kjer je tiho sanjal svoje sanje, kvišku hrepeneče, živel ono lepo življenje mladega podeželskega učitelja.

— Ne pomaga nič — si je mislil — treba se bo pripraviti. Pride morda kmalu moj naslednik, zato moram spraviti svoje stvari v red.

Slekel je suknjo in začel snemati s stene slike. Stopil je na posteljo, da bi snel veliko fotografijo mlade žene — svoje pokojne matere. Strese se mu srce, v duši začuti nekaj grenkega, skoraj da mu ni slika padla iz rok...

— O, mati, ti si bila edina na svetu, ki bi me spremljala na vseh mojih potih. Glej, ves svet objema moja ljubezen, vračala si mi jo pa ti edina, edina, mati! Dolgo, dolgo že spiš smrtno spanje, in jaz nimam kraja, kamor bi se zatekel v nesreči, nimam srca, na katerem bi se izjokal v težki uri. Glej, odhajam, počasi pozabijo na mene vsi; ti, mati moja, ti edina bi me nosila v srcu do konca, saj je bila tvoja ljubezen kakor morje. Kaj me gledaš tako proseče, tako vabljivo?... Ali me želiš k sebi?... Morda, o mati moja, morda se snideva kmalu, in pri tebi ne bo niti ene žalostne ure več, večno bova sanjala one bajne sanje, kakor nekoč, saj še veš...

Kakor v omotici je uredil svoje knjige, pospravil obleko in perilo in znosil vse v malo shrambo poleg kuhinje. V sobi je pustil le še posteljo in pisalno mizo, to je prihranil za prihodnje jutro.

Zunaj je pojenjalo deževati, hladen jesenski večer je bil. Sempatja je priskilila zvezda izmed temnih oblakov, ki so se grozeče valili po nebu. Vzel je klobuk in odšel v gostilnico večerjat.

»Kaj res že jutri odhajate, gospod učitelj?« so ga izpraševali vsekrižem.

»Res, moram. Če so odšli tisoči, zakaj bi ne šel še jaz! Če padajo in umirajo očetje, zakaj bi ne nastavil svojih prsi še jaz! Drugi zapuščajo žene in sirote, onemogle očete in matere, za menoj ne bo imel kdo vzroka plakati...«

»Pa kdo nam bo učil sedaj otroke?«

»Aj, že pride kdo; in če ne? Kdo vpraša danes, ko se trese zemlja od grmenja kanonov, po čitanju in pisanju. Ko utihnejo ti, boste pa že dobili tega ali onega gospoda«.

»Ne, ne, vi boste morali nazaj, saj smo se ravno navadili eden drugega. Radi smo vas imeli vsi. Boste videli, še par mesecev, in vse bo zopet, kakor je bilo. Jože, prinesi en liter. Počakajte, gospod, da vsaj trčimo še za slovo«.

— Ne, dobri ljudje so to — si je mislil Krtina, ko se je vračal domov. — Trda skorja, sempatja tudi grča, v notranjosti pa dobri in pošteni. Mnogo, mnogo bi se dalo napraviti iz teh bednih ljudi, marsikaj narediti, kar bi jim pomagalo na noge. Saj je to pravzaprav jedro naroda, in koristiti, pomagati tem, to je vsebina narodnega dela, o katerem so mi časih